

Työsuunnitelma
2.10.2015

Merikarvian merellisen kalastajakulttuurin sanakirja

Hankehakemus Aktiivinen Pohjois-Satakunta ry:lle

Hankkeen idea

Hanke kokoaa Merikarvian rannikkoalueen kalastajien merellisen sanakirjan, johon sisältyvät kalastusta, pyynti- ja kulkuvälineitä, vesillä liikkumista ja luonnonilmiöitä kuvaavat sanat ja verbit. Sanastoon kytkeytyvät myös sanonnat, uskomukset ja aistihavainnot sekä kalastuspaikkoja että kalakämppejä koskevat nimitykset ja tarinat. Hanke kokoaa kalastuksen ohella ammattikalastajille tärkeitä muuta saariston luonnonkäyttöä koskevia tarinoita, kuten esimerkiksi tiettyihin paikkoihin liittyviä kertomuksia pirtun salakuljetuksesta. Hanke kytkee paikkaan sidotut kertomukset yhteen tarkan maantieteellisen sijainnin kanssa.

Sähköinen viestintäpalvelu tuo tarinallisuuteen pohjautuvat kohteet matkailijoiden, matkailupalvelujen tuottajien ja paikallisten asukkaiden ulottuville uudenaikaisessa temaattisessa ja mobiilissa yhteydessä. Tämä työ edellyttää tiedon keruuta ja aineiston analyysiä ja edelleen popularisointia, jossa ovat mukana hankkeen vastuutahon lisäksi Merikarvia-seura, kalastajainseurat, ammattikalastajat ja paikallisaktiivit.

Hankkeen kohdealue

Merikarvian rannikko ja saaristo sekä ulkomerellä kalastajien käyttämät pyyntialueet.

Työn tausta

Satakunnan rannikolla matkailu on yksi vahvimmin kasvavista toimialoista. Vetovoimana on saaristomaisema ja ammattikalastukseen pohjautuva paikalliskulttuuri. Etenkin Merikarvialla on nähtävissä tähän matkailun osa-alueeseen pohjautuvaa aktiivisuutta, jossa kalastusperinteet ja historian saatossa syntynyt ammatillinen ja sosiaalinen pääoma käyvät käsi kädessä (Salmi 2008, Salmi ja Hankonen 2011).

Nykyajan matkailijat kaipaavat meriretkiltä jatkuvasti uusia elämyksellisiä ja tiedollisia kiinnukohteita. Yksi keskeinen työväline on kalastuskulttuuriin pohjautuva nimistötieto eli kalastajien sanakirja. Sen kokoaminen ja käytäntöä palvelevan uuden teknologian sovelluksen kehittäminen edellyttää kuitenkin erityistä kehittämisprojektia. Tähän mennessä Selkämeren kansallispuiston ystävät ry on koontanut Makholman kalastajien sanakirjan Porin Viasvedenlahden ja Säpin kalastusalueen osalta (Lovén, L. (toim.), Leppänen, I. ja Saarinen, A. 2015, sähköinen julkaisu

<http://www.selkamerenystavat.fi/joomla/images/Datat/Selkameripankki/Makholmankalastajansanakirja.pdf>). Sanakirjaan liittyvä paikannimikartta on vastaavasti julkaisu sähköisenä Googlemap-sovelluksen mobiilipalveluna (katso

<https://www.google.com/maps/d/edit?mid=zoa2E8oITAuQ.k1Jo0syPZzuk>).

Merikarvian ammattikalastusta on tutkittu seikkaperäisesti ja siitä on kirjoitettu lukuisia artikkeleita ja kirjoja, joissa nousevat vahvasti esiin paikallinen kalastusta koskeva murresanasto ja paikkoihin liittyvät kertomukset.

Pohjois-Satakunnan rannikon ammattikalastusta on tutkittu erityisesti kansatieteen (Tommila 1955,1958) ja sosiologian näkökulmista (mm. Salmi & Salmi 2009, Salmi & Hankonen 2010). Myös monet kotiseutuharrastajat ovat eri aikakausina kirjoittaneet kalastuksesta ja kuvanneet paikallisia kalastustermejä. Vanhoista paikallisista kertomuksista merkittävin on ammattikalastaja Oskar N. Alagrundin (1921) kuvaus ”Vanhoista ja nykyisistä kalastusoloista Merikarviolla”. Lisäksi Kerttu Pollarin (2005) kokoamassa Merikarvian murresanastossa on runsaasti myös kalastukseen liittyviä termejä. Lisäksi suomenkielen tutkijat ovat jonkin verran keränneet haastatteluin paikannimistöä ja tulkinneet nimien sisältöä (Miikkulainen 1996, Pitkänen 2007).

Ammattikalastajien käyttämä murre- ja nimistötieto on toistaiseksi hajallaan lukuisissa lähteissä. Matkailijoiden ja matkailun palvelutuottajien on lähes mahdotonta saada sitä käyttöönsä ilman ylivoimaisia ponnisteluja. On myös huomattava, että merkittävä osa kalastusvälineistöön sekä paikannimiin ja muuhun merellä liikkumiseen liittyvistä termeistä on säilynyt vain yksittäisten kalastajien suullisen perinteen varassa. Sitä mukaa kun ammattikalastus on taantunut tai pyyntimuodot ja kalastusvälineistö muuttuneet, nimitieto, paikallistermit ja kalastusta koskevat sanonnat ovat jäämässä pois käytöstä. Tämä aineisto on kuitenkin luonto- ja kulttuurimatkailun kannalta tavattoman arvokasta. Tästä syystä muistitiedon kokoamisella ja tallentamisella on kiire.

Lukuisiin Merikarvian saariin ja vedenpäällisiin matalikoihin liittyy tarinoita. Sen lisäksi on syytä kerätä talteen *vedenalaisen* maailman kalastuskulttuurin menneisyydestä kertovat paikat ja niihin liittyvät tarinat. Tämä auttaisi saamaan Merikarvian matkailukehittämisen kannalta erittäin tärkeän Selkämeren kansallispuiston vedenalainen maailma matkailijoille ja paikallisille asukkaille eläväksi ja kiinnostavaksi paikallisen identiteetin resurssiksi (Mellanoura 2015).

Toteuttamissuunnitelma

Tammi-maaliskuu 2016:	Kootaan olemassa oleva aineiston kalastuskulttuurin sanavarastosta Merikarvialta ja SKS:n ja Museoviraston arkistoista. Toteuttaja Merikarvia-seura ry/vastuuhenkilö J. Mellanoura. Käynnistetään Merikarvian rannikon sähköisen kalapaikkakartan valmistaminen. Toteuttaja Selkämeren kansallispuiston ystävät ry/vastuuhenkilö L. Lovén
Huhtikuu- syyskuu 2016	Aineistojen täydentäminen talkootöinä tehtävillä haastatteluilla, etenkin Kööriän ja Kasalan alueella kalastuksen perimätietoa hallitsevien keskuudessa. Toteuttaja Merikarvia-Seura, kalastajayhteisöt ja useat vapaaehtoiset.
Syyskuu-lokakuu 2016	Aineiston analyysi, sanakirjan ja karttapalvelun luonnosten valmistaminen ja testaus. Toteuttaja Merikarvia-seura ry ja Selkämeren kansallispuiston ystävät ry
Marraskuu 2016	Kaikkien tuloksista kiinnostuneiden matkailun palvelutuottajien 1 päivän kestävä maksuton valmennus hankkeessa valmistettavan aineiston käyttöön toteutetaan Merikarviolla.
Joulukuu 2016	Hankkeen tulokset julkaistaan sähköisenä maksuttomana palveluna Selkämeren kansallispuiston Ystävien kotisivulla.

	Hankkeen tulosten näyttely avataan Merikarvian kalastusmuseolla. Hankkeen julkaisumoniste 100 kpl on valmiina jaossa loppukäyttäjille (koulut, kirjastot, viranomaiset, yritykset).
--	---

Kustannusarvio ja rahoitussuunnitelma

Kustannusarvio

Merikarvian kalastajan sanakirjan ja sähköisen kalastuspaikkakartan valmistelun työvaiheet tehdään palkattavien asiantuntijoiden työnä ja merkittävältä osin hankkeen toteuttajien vapaaehtoistyönä talkooperiaatteella. Systemaattinen uuden tiedon keruu, sähköisen karttapalvelun valmistaminen ja tulosten testaus ja valmennus tehdään hankkeeseen palkattavan asiantuntijan työnä. Kalastajien ja muiden paikallisten asiantuntijoiden haastattelu tehdään pääosin talkootyönä.

Työkustannukset

Palkattavat asiantuntijat (2)

2,5 kk á 3800 euroa (sis. työnantajamaksut) yhteensä 9500 euroa

Talkootyö

2,5 työkuukautta á 150 tuntia á 15 euroa yhteensä 5625 euroa

Muut kulut

Hankkeen tuloksia esittelevät posterit 3 kpl ja sanakirjan moniste

100 kpl á 10 euroa

yhteensä 1000 euroa

Hankehallinnon kulut flat rate 24 % työpalkkojen summasta,

yhteensä 2280 euroa

Hankkeen kustannusarvio yhteensä

18405 euroa

Hankkeen tulokset

Merikarvian kalastajan sanakirja ja kalapaikkakartta julkistetaan Merikarvialla joulukuussa 2016. Tilaisuudessa läsnä matkailuyrittäjiä ja muita kunnan matkailutoimijoita sekä tiedotusvälineet

Matkailun palvelutuottajien valmennus hankkeessa tuotettavan aineiston käyttöön toteutetaan hankkeen loppuvaiheessa. Valmennustilaisuus on avoin kaikille asiasta kiinnostuneille.

Merikarvian kalastusmuseota varten valmistetaan valokuvallinen opastustaulupaketti (3 kpl), mihin on koottuna aineiston hedelmiä. Yksi juliste jaetaan matkailukohteille ja kunnan matkailuyrittäjille.

Keskeinen sanavarasto ja kartan yleiskuva julkaistaan monisteena. Vuoden 2017 Merikarvia-esitteeseen laaditaan kooste tuloksista.

Rahoitussuunnitelma

Omarahoitus

Selkämeren kansallispuiston ystävät ry

Talkootyötä 1 kk á 150 tuntia x 15 euroa

Yhteensä 2250 euroa

Merikarvia-seura ry ja kalastajainseurat

Talkootyötä 1,5 kk á 150 tuntia x 15 euroa

yhteensä 3375 euroa

EU/LEADER-tuki

EU/LEADER tuki Yhteensä

12780 euroa

LEADER tukiprosentti

69,4 % kokonaiskustannuksesta

Hankkeen vaikutus

Hanke tuottaa kalastuskulttuuriin liittyvän tietoresurssin, joka monipuolistaa Selkämeren kansallispuistoon ja yleensäö Merikarvian merialueelle suuntautuvien matkailijoiden palvelutarjontaa. Hanke valottaa saariston entisajan monipuolista luonnonvarojen hyödyntämiskulttuuria ja sen paikallista erityisyyttä. Kalastajat eivät aina pelkästään kalastaneet, vaan he hyödynsivät saariston luonnonantimia (hylkeet ja vesilinnut) monipuolisesti, joista kertovat monet paikannimet. Toisaalta saaristosta löytyi myös monelle pirtun salakuljetusta ja pontikankeittoa harjoittaneelle kalastajalle turvallinen paikka.

Hanke kytkee paikkaan sidotun nimistön ja kalastuksen tarinaperinnön yhteen tarkan maantieteellisen sijainnin kanssa. Mobiilipalvelun avulla voidaan seurata paikkoja ja kohteita sekä niihin liitettäviä kertomuksia. Sähköisessä muodossa ylläpidettävä kohdekirjasto luo edellytykset teemoitukseen sekä tehokkaaseen hakupalveluun. Palvelun kautta on kätevä suunnitella esimerkiksi matkailuyrittäjien tekemiä vene- tai kanoottiretkiä niin, että reitin varrella voi pysähtyä valitsemisissaan mielenkiintoisissa kohteissa. Jatkokehityksenä voidaan toteuttaa mobiilipohjainen sähköinen opastuspalvelu, joka käyttää gps-paikanninta ja tämän hankkeen tuottaman aineiston koordinaattipohjaista informaatiota.

Hanke, jossa on mukana paikallisia toimijoita, vahvistaa kotiseutuidentiteettiä, muistitietoa ja sen vaalimisen tärkeyttä. Hanke tuottaa alueellista hyvinvointia ja kasvavaa kiinnostusta kotiseutua kohtaan. Hankkeen avulla voidaan innostaa alueen toimijoita ja samalla laajentaa kokonaiskuvaa ja rikkaasta merellisestä kulttuuriperinnöstä. Hanke kehittää paikallisten asukkaiden ja matkailijoiden ympäristötietoisuutta ja matkailun palvelutuottajien ympäristövastuullisuutta. Hanke tuottaa aineistoa myös erikseen kehitettäville ympäristökasvatuksen opetusohjelmille.

Hakijan edellytykset toteuttaa työsuunnitelma

Hankkeeseen osallistuvilla yhdistyksen jäsenillä on laaja henkilökohtainen kokemus hankkeiden valmistelusta, johtamisesta ja toteuttamisesta. Hankkeen henkilöstöllä on myös monipuolinen

asiantuntemus perinnetiedon keruusta. Hankkeeseen osallistuvat toimijatahot ja niiden roolit ovat seuraavat.

Selkämeren kansallispuiston ystävät ry

Hankkeen vetäjä ja koordinaattori. Tehtävinä hankehallinto ja sähköisen kalapaikkakartan valmistaminen. Vastuuhenkilö Lasse Lovén, metsänhoitaja, Selkämeren kansallispuiston ystävät ry:n puheenjohtaja. On vastannut Porin Makholman kylän Kalastajien sanakirjan kokoamisesta ja toimittamisesta sekä Viasvedenlahden-Säpin alueen sähköisen kalapaikkakartan valmistamisesta metsähallituksen vetämän EAKR hankkeen SeLuKu osahankkeessa.

Merikarvia-seura ry

Monipuolista hankekokemusta. Tehtävänä Merikarvian kalastajan sanakirjan valmistaminen ja sähköisen kartan nimistön, tarinoiden ja paikkatiedon hankinta. Hankeryhmässä yhdistyksen erikoisasiantuntijana toimii Juhani Mellanoura, Luonnonvarakeskuksen tutkija, Merikarvian kulttuuriperinnön asiantuntija, joka on vastannut useista Pohjois-Satakunnan kalastusta koskevista ammattikalastajatutkimuksista (mm. Salmi J. & Salmi P. 2009). Kalastajaperheen lapsena on jo pienestä pitäen tutustunut ammattikalastajien sanastoon ja nimitietoon. Hänen hallussaan on laaja aineisto itse koottua murre- ja nimistötietoa.

Metsähallitus Luontopalvelut Selkämeren kansallispuisto

Selkämeren kansallispuiston hallintoviranomainen. Toimihenkilöillä monipuolinen jatkuva hankekokemus. Tukee hanketta asiantuntemuksella ja viestintäpalvelulla. Yhdyseshenkilö tähän hankkeeseen projektipäällikkö Minna Uusimäki-Kiviniitty.

Kalastajainseurat (Pohjanrannan kalastajainseura, Alakylän kalastajainseura ja Kööriän kalastajainseura). Merikalastukseen liittyvä käytännön asiantuntemus ja paikallistieto. Talkootyötä nimistön ja tarinoiden keruussa.

Hankkeen organisointi

Selkämeren ystävien, Merikarvia-seuran ja Metsähallituksen edustajat muodostavat kolmen hengen hankeryhmän, joka kokoontuu hankkeen edistymisen mukaan. Hankeryhmä käsittelee ja vahvistaa hankkeen työnjaon ja kustannusten jaon osapuolten kesken. Hankeryhmä hyväksyy hankkeen raportit ja tulokset hankkeen puolesta.

Viestintä

Hankeviestintä toteutetaan siitä annettujen ohjeiden mukaan. Hankkeen etenemisestä tiedotetaan aluelehdille. Hankkeen vaiheista ja tuloksista viestitään sähköisesti Selkämeren Ystävien ja Merikarvia-Seuran kotisivuilla. Metsähallituksen luontoon.fi julkaisee keskeiset osat hankeviesteistä siltä osin kuin ne liittyvät Selkämeren kansallispuiston ja siihen liittyvien muiden suojele- ja Natura2000 alueiden verkostoon.

Lähteet ja viitteet

- Alagrund O.N. 1921.** Kuvauksia vanhoista ja nykyisistä kalastusoloista Merikarvialla. Suomen Kalastuslehti 34, s. 18-19.
- Lovén, L. (toim.), Leppänen, I. ja Saarinen, A. 2015.** Makholman kalastajan sanakirja. 87 s. Pdf-julkaisu löytyy linkistä <http://www.selkamerenystavat.fi/joomla/images/Datat/Selkameripankki/Makholmankalastajansanakirja.pdf>
- Mellanoura, J. 2015.** Ammattikalastajien merimerkit. Artikkelikirjassa Hiedanpää, J. (toim.) Luonto Työmaana - kasvutarinoita Satakunnasta. Suomen Ympäristö- ja Terveysalan Kustannus Oy
- Miikkulainen, R. 1996.** Poiketaan Ouraan. Kirjassa Kielen kannoilla: kotimaisten kielten tutkimuskeskus 20 vuotta. Vol 86, s. 119-136.
- Pitkänen, R.- L. 2007.** Sata sanan juurta: Satakunnan vanhaa paikannimistöä: Seminaarijulkaisu Emil Cedercreutzin museo ja kulttuurikeskus 7.- 8.4.2006, s. 42-65
- Pollari, K. 2005.** Presuhousu ja pöökshattu. Pröttikarvian sanoja nykysuameks. Merikarvia-seura.
- Salmi, J. 2008.** Kalastaja maalla ja merellä – onko kalastajan perimästä luonto- ja paikallistietämyksestä matkailun avuksi? Julkaisussa Hiedanpää, J., Salmi, J. & Ylikoski K. (toim.) Yhteisöllinen kekseliäisyys ja kansalaistoiminta. STAY-ryhmä. Pori. ss. 129- 149.
- Salmi, J. & Hankonen, I. (toim.). 2010.** Kalastusperinteitä ja luontoelämyksiä. Suomen Ympäristö- ja Terveysalan Kustannus Oy, Pori. 104 s.
- Salmi, J. & Salmi P. 2009.** Ammattikalastajuuden synty. Yhteiskunnallinen murros ja kalastajan identiteetti Pohjois-Satakunnan rannikolla. Tutkimuksia 7. 35 s.
- Tommila, P. 1955.** Rääkikalastuksesta ja sen vaiheista Merikarvialla. Kotiseutu s. 91-100.
- Tommila, P. 1958.** Silakanpyyntiä Merikarvialla ennen rääkikalastusta II. Kotiseutu s. 160-163.